

SXEDIO.86N

2.7.1937: Ο ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ ΣΕΡ ΡΙΤΣΜΟΝΤ ΠΑΛΜΕΡ ΑΠΟΡΡΙΠΤΕΙ ΟΠΟΙΑΔΗΠΟΤΕ ΑΛΛΑΓΗ ή ΑΡΣΗ ΤΩΝ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΚΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΕΠΙΒΛΗΘΕΙ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΞΕΓΕΡΣΗ ΤΗΣ 31ΗΣ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1931

Οι παράγοντες της Λευκωσίας και της Λάρνακας Δ.Ν. Λημητρίου, Ιωάννης Κληρίδης και Γ. Βασιλειάδης με υπόμνημά τους στον Κυβερνήτη Σερ Ρίτςμοντ Πάλμερ ζήτησαν τερματισμό της στυγνής διακυβέρνησης του τόπου που ονομάστηκε Παλμεροκρατία και ήταν συνώνυμη με τη δικτατορία.

Ωστόσο μέχρι να έρθει η απάντηση του Κυβερνήτη Σερ Ρίτςμοντ Πάλμερ, από το όνομα του οποίου προήλθε η λέξη Παλμεροκρατία οι τρεις παράγοντες αναχώρησαν για το Λονδίνο για να υποβάλουν τα αιτήματά τους και προς την αγγλική κυβέρνηση διά ζώσης.

Η απάντηση του Πάλμερ έφθασε τελικά στις 2 Ιουλίου και ήταν απόλυτα αρνητική: Επέμενε σε συνέχιση του καθεστώτος που επικρατούσε και τόνιζε ότι επάνοδος στις συνθήκες προς του 1931 δεν μπορούσε να γίνει και ότι δεν προτίθετο να εισηγηθεί αλλαγή του συντάγματος που επικρατούσε ή τροποποίηση της καθορισμένης πολιτικής της αγγλικής Κυβέρνησης.

Ανέφερε ο Πάλμερ στην απάντηση του:

2 Ιουλίου 1937

Γραφείο Αποικιακού
Γραμματέα

Κύριοι,

Διατάχθηκα να αναγγείλω παραλαβή της αίτησης σας προς τον Κυβερνήτη, ημερομηνίας **22 Ιουνίου 1937** σε σχέση προς το σημερινό σύστημα της διακυβέρνησης της αποικίας. Η αίτηση σας τέθηκε ενώπιον της Α. Εξοχότητας, ο οποίος μου έδωσε εντολή να σας ανακοινώσει την ακόλουθη απάντηση:

2. Η Α. Εξοχότης δεν θεωρεί ότι θα ήταν επωφελές να εισέλθει σε συζήτηση των γενικών και θεωρητικών απόψεων τις οποίες θέτει η επιστολή σας, για μερικές από τις οποίες, όπως εισηγείσθε, υπάρχει λίγο έδαφος προς διχογνωμία ή ότι θα επιθυμείτε, όπως η απάντηση την οποία έχετε ζητήσει από αυτόν θα έπρεπε να είναι άλλως παρά εντελώς ειλικρινής και στο σημείο το οποίο αποτελεί την ουσία των παραστάσεων σας.

3. Εφ' όσον ο σκοπός της επιστολής σας είναι η αξίωση όπως αποκατασταθούν στην Αποικία οι συνθήκες που διακανονίζουν τις σχέσεις του λαού και της Κυβέρνησης, οι οποίες υφίσταντο πριν από την έκρηξη των ταραχών του 1931, μια μόνο απάντηση μπορεί να υπάρξει, δηλαδή ότι επιστροφή προς τις τέτοιες σχέσεις δεν μπορεί να αναμένεται. Είναι προς το συμφέρον τόσο του Κυπριακού λαού όσο και της βρετανικής Αυτοκρατορίας, της οποίας αυτός αποτελεί μέλος, όπως το Σύνταγμα της Αποικίας στο μέλλον βασισθεί σε άλλα θεμέλια και προς τον σκοπό αυτό επιζητήθηκαν άλλα μέσα συνεργασίας με την Κυβέρνηση από μέρους των κατοίκων, παρέχοντας αυξημένες ευκαιρίες για δημιουργική εργασία από μέρους τους για την ευημερία της χώρας. Κατά τη γνώμη της Α. Εξοχότητας μόνο στη συνεργασία του λαού με την Κυβέρνηση και στο κατά πόσον αυτός θα ανταποκρίνεται στις δεδομένες ευκαιρίες στην ανωτέρω βάση το μέλλον της συτναγματικής προόδου της αποικίας και η ηθική και υλική ευημερία αυτής γενικώς θα ευρεθεί ότι στηρίζεται.

4. Η προθυμία του λαού γενικά θα επωφελείται από τις ευκαιρίες, όπως συνεργάζεται με την Κυβέρνηση δεν διαφιλονικείται. Και στην Α. Εξοχότητα κάμνει μεγάλη εντύπωση, η έκταση κατά την οποία ως γεγονός ο λαός συμμετέχει αποκλειστικά στη διακυβέρνηση κατά πολυάριθμους τρόπους. Εκτός του Συμβουλευτικού Συμβουλίου υπάρχουν Διοικητικά, Δημοτικά και χωριτικά Συμβούλια και μεγάλη ποικιλία Συμβουλίων και επιτροπειών που

απαρτίζονται κυρίως από κυπρίους, οι οποίοι ασχολούνται σχεδόν με κάθε σημαντική έμφανση της δημόσιας ζωής. Οι τοπικοί αυτοί θεσμοί και αντιπροσωπείες της Κυβέρνησης εξασκούν βαθειά και ανεκτίμητη επιρροή στη διεξαγωγή της Κυβερνητικής υπηρεσίας και το έργο τους μπορεί να βελτιωθεί σχεδόν απεριόριστο πεδίο της πρακτικής εργασίας. Η πλήρης ευθύνη, που αναφέρεται στην επιστολή σας, όμως, βρίσκεται σε διαφορετικό επίπεδο. Πιθανόν να αναφέρεσθε στην ευθύνη, η οποία εναπόκειται στον Κυβερνήτη με το Εκτελεστικό Συμβούλιο και η οποία υπόκειται σε τέτοιες οδηγίες και συμβουλές οι οποίες μπορούν να δοθούν από τον υπουργό των αποικιών. Την ευθύνη αυτή, την οποία η προοδευτική ανάπτυξη των τοπικών θεσμών, όπως περιγράφηκε πιο πάνω, μπορεί επωφελώς για το όλο πολιτικό σώμα να ελαφρύνει, δεν μπορεί να αποχωρισθεί ο Κυβερνήτης. Και κατά την εσκεμμένη γνώμη της Α. Εξοχότητας, δεν υπάρχουν λόγοι, στους οποίους ορθά να ηδύνατο να βασισθεί σύσταση προς ουσιαστική μεταβολή του υφιστάμενου συντάγματος της Κύπρου ή προς μεταβολή της σε σχέση προς τούτο πολιτικής που καθορίστηκε, την οποία ο Υπουργός των Αποικιών ανήγγειλε πρόσφατα στη Βουλή.

Εχω την τιμή

A.B.PAII

Αποικιακός Γραμματεύς

Οι τρεις κύπριοι παράγοντες απάντησαν στον Κυβερνήτη από το Λονδίνο στις **20** Ιουλίου όπου άρχισαν επαφές και για τη διαφώτιση της βρετανικής Κυβέρνησης γύρω από το Κυπριακό και την κατάσταση που επικρατούσε στο νησί.

Στην απαντητική τους επιστολή ανέφεραν ότι δεν ζήτησαν την επιστροφή στο σύνταγμα που επικρατούσε πριν από το **1931** και απέρριψαν τον ισχυρισμό του ότι συνεργάζοταν με το λαό.

Τόνιζαν ακόμα ότι ο Κυπριακός λαός χωριζόταν σε δύο τάξεις: Αυτήν που κυβερνούσε και σ' αυτήν που κυβερνείτο:

Λονδίνον 20 Ιουλίου 1937

Κύριε,

Λαμβάνομεν την τιμήν να αναγγείλωμεν παραλαβήν της επιστολής σας της 2 Ιουλίου 1937 και σας παρακαλούμεν να διαβιβάσητε τας δυσχερείας ημών προς την Α. Ε. τον Κυβερνήτην διά την απάντησιν του εις τη αίτησιν μας της 22 Ιουνίου 1937.

2. Πλήρως εκτιμώμεν την άποψιν ότι ειλικρίνεια και συνεννόησις είναι μεγάλας επιθυμητά προς εξέτασιν των σοβαρών ζητημάτων, τα οποία εγείρονται διά της αιτήσεως μας. Διά τον λόγον τούτον θα προσπαθήσωμεν να απαντήσωμεν μετά παρρησίας και ειλικρινείας εις τα σημεία, τα οποία εγείρει η Α. Εξοχότης.

3. Μεθ' ικανοποίησεως σημειούμεν, ότι επί των γενικών αρχών και απόψεων, επί των οποίων εβασίσαμεν τας παραστάσεις μας, η Α. Εξοχότης νομίζει ότι ολίγον έδαφος διχογνωμίας υπάρχει. Το ζήτημα λοιπόν, το οποίον εναπομένει, είναι εάν αι αρχαί αύται εφηρμόσθησαν εν Κύπρω και εάν όχι διατί όχι.

4. Το έτερον σημείον, δια το οποίον μετ' ευχαριστήσεως θα προσπαθήσωμεν να διαλευκάνωμεν μίαν σοβαράν παρεξήγησιν, είναι η εντύπωσις της Α. Εξοχότητος, ότι ο σκοπός μας ήτο να ζητήσωμεν όπως αι συνταγματικάί συνθήκαι, αίτινες υφίσταντο εν Κύπρω προ του 1931, αποκατασταθώσιν εν τη Αποικία. Μακράν από του να σκεφθώμεν καν τοιούτον τι, η υπόθεσις μας είναι ότι πολύ πριν ή η κυβέρνησις αντιληφθή την ματαιότητα και το ανεπιθύμητον του συντάγματος εκείνου, ο κυπριακός λαός υπέδειξε το ακατάλληλον του και επιμόνως ηξίωσε την ριζικήν αυτού μεταβολήν.

5. Εκείνο, το οποίον και εννοούμεν είναι, ότι αι περιστάσεις, αι οποίαι ωδήγησαν εις το 1931, ωφέιλοντο κυρίως εις τα ενύπαρκτα ελαττώματα του τότε συντάγματος, ότι εις άλλας αποικίας εις τας οποίας παρόμοια συντάγματα ήσαν εν εφαρμογή ανάλογα λυπηρά αποτελέσματα εσημειώθησαν ότι η

αιτία του κακού εις άλλας αποικίας εξερευνήθη υπό αποστολών αποτελουμένων εκ προσώπων μεγάλης ικανότητος και εμπειρίας και ότι τα συμπεράσματα των και οι εισηγήσεις των δύνανται αφαλώς να οδηγήσουν την Κυβέρνησιν της Κύπρου εις το τι πρέπει να γίνη διά το σύνταγμα της Αποικίας.

6. Εκείνο το οποίον επιπροσθέτως λέγομεν είναι, ότι φοβούμεθα το σημερινόν σύστημα διακυβερνήσεως, το οποίον είναι κατά θεωρίαν και κατά πράξιν πολύ κατωτέρας βαθμίδος από το εν ισχυί προ του 1931, ότι είναι καταδικασμένον να υποθάλη χειροτέρας συνθήκας, αι οποίαι ένεκα των υφισταμένων περιορισμών, θα αναπτύσσωνται λάθρα και θα αποκρύπτονται ένεκα φόβου και επιρρών από την προσοχήν της Κυβερνήσεως.

7. Συμφωνούμεν μετά της Α. Εξοχότητος ότι το μέλλον, όχι μόνον της συνταγματικής προόδου της Αποικίας, αλλά και της ηθικής και υλικής προόδου αυτής γενικώς, εναπόκεινται εις την συνεγασίαν του λαού μετά της Κυβερνήσεως. Αλλ' επιθυμούμεν να μας επιτραπή να υποδείξωμεν ότι εκείνο, το οποίον κάμνει τώρα η Κυβέρνησις, δεν είναι συνεργασία μετά του λαού, αλλ' απλώς εξασφάλις των υπηρεσιών περιορισμένου αριθμού ατόμων της εκλογής της, περιφρονεί δε ούτω το γενικόν δημόσιον και αφήνουσα τούτο άνευ φωνής εις την διαχείρισιν των πολιτικών και τοπικών του υποθέσεων. Τα αποτελέσματα τοιαύτης πολιτικής δεν δύναται και είναι ικανοποιητικά. Είναι φανερόν, ότι γενικώς ο λαός, ο οποίος ούτω αποκλείεται από του να λαμβάνη μέρος εις την δημοσίαν ζωήν απεχθάνεται την τοιαύτην διευθέτησιν και η τοιαύτη απέχθεια θα αναπτυχθή ισχυροτέρα με την πάροδον του χρόνου.

8. Εν σχέσει προς τούτο επιθυμούμεν να τονίσωμεν την συνταγματικήν εικόνα, την οποίαν παρουσιάζει σήμερον η Κυβέρνησις εν τη Αποικία. Ο λαός διαιρείται εις δύο τάξεις. Εις το έν μέρος υπάρχει η πολύ μικρά τάξις των πληρωνωμένων υπαλλήλων και των μη υπαλλήλων των διοριζομένων υπό

της Κυβερνήσεως εις τα διάφορα αξιώματα της Κεντρικής Κυβερνήσεως και της τοπικής διοικήσεως και ήτις τάξεις είναι πραγματικώς "η κυβερνώσα τάξις". Εις το άλλο μέρος είναι ο μέγας αριθμός, ηδύνατο τις να είπη, η μάζα των κατοίκων, οίτινες απέθησαν να αποτελέσουν "την κυβερνωμένην τάξιν" χωρίς κανένα δικαίωμα εις το να ελέγχουν και κρίνουν αυτούς ή να επιφορτίζουν αυτούς με ευθύνην ή αν επικρίνουν αυτούς ή να διατυπώνουν δημοσία οιανδήποτε γνώμην διά τας πράξεις ή παραλείψεις των. Όταν έχη τις την συνταγματικήν ταύτην εικόνα ενώπιον του είναι φανερόν, ότι είναι ματαιοπονία να περιμένη τις από τοιαύτας συνθήκας ηθικήν ή υλικήν πρόοδον εν τη αποικία η προαγωγήν της πολιτικής διαπαιδαγωγήσεως και μορφώσεως του λαού αυτής. Αφ' ετέρου δεν είναι δύσκολον να προείπη τις την ηθικήν διαφθοράν και την εκτεταμένην δυσφορίαν, άτινα κατ' ανάγκην θα επακολουθήσουν την τοιαύτην κατάστασιν πραγμάτων.

9. Επιθυμούμεν μετά σεβασμού να εισηγηθώμεν ότι καίτοι είναι εντελώς ορθόν το να λεχθή ότι η προθυμία του λαού γενικώς προς συνεργασίαν μετά της Κυβερνήσεως δεν διαφιλονικείται, τούτο δεν σημαίνει ότι ο λαός γενικώς είναι έτοιμος να συνεργασθή υπό το σημερινόν καθεστώς των διορισμών. Η Κυβέρνησις καλώς γνωρίζει:

α) ότι υπάρχουν διαπρεπείς Κύπριοι, οι οποίοι θα το εθεώρουν ως θυσίαν των συνταγματικών αρχών και της αξιοπρεπείας των να παράσχουν δημοσίας υπηρεσίας υπό τας σημερινάς συνθήκας.

β) ότι μερικοί εξ εκείνων οίτινες απεδέχθησαν διορισμούς παρητήθησαν των αξιωμάτων διά παρομοίους λόγους.

γ) ότι άλλοι απεδέχθησαν διορισμούς ως εδήλωσαν δημοσία διά να δείξουν προθυμίαν προς συνεργασίαν αποβλέποντες εις μεταβολήν των σημερινών συνθηκών.

Δυνάμεθα να προσθέσωμεν ότι δεν πρέπει να δοθή σημασία εις το γεγονός ότι η Κυβέρνησις δεν ευρίσκει δυσκολίαν εις το να εύρη μεταξύ χιλιάδων

κυπρίων τον απαιτούμενον μικρόν αριθμόν προσώπων, οι οποίοι είναι πρόθυμοι να αποδεχθούν και ακόμη να επιζητήσουν διορισμούς εις αξιώματα, τα οποία συναποφέρουν αμοιβήν ή γόητρον ή και τα δύο.

10. Δεν ήτο ούτε είναι η πρόθεσις μας, να αξιώσωμεν όπως ο κυβερνήτης αποχωρισθή της ευθύνης του προς την Αυτοκρατορικήν Κυβέρνησιν. Εκείνο το οποίον υποστηρίζομεν είναι ότι οι Κύπριοι δικαιούνται να αξιώσουν όπως οι διαχειριζόμενοι τας δημοσίας υποθέσεις των, είτε εν τη Κεντρική Κυβερνήσει είτε εις τας τοπικάς διοικήσεις είναι υπεύθυνοι απέναντι του λαού, ο οποίος πληρώνει διά την τοιαύτην διαχείρισιν. Τούτο είναι μόνον δίκαιον. Περιπλέον απαλλάττει τους Βρεττανούς υπηκόους της Κύπρου του πολιτικού υποβιβασμού εις τον οποίον τίθεται υπό το σημερινόν καθεστώς.

11. Εν σχέσει προς τούτο δύναται να μας επιτραπή να αναφερθώμεν εις το γενικώς παραδεκτόν γεγονός ότι τα πενήκοντα εννέα έτη της Βρεττανικής διακυβερνήσεως της Κύπρου άφησαν πολλά κενά τα οποία θα ήτο επιθυμητόν να μη υπάρχουν εις το πεδίον της προοδευτικής αναπτύξεως της Αποικίας. Καθ' όλην την περίοδον ταύτην η ευθύνη της διακυβερνήσεως εναπόκειτο εις την Υπαλληλικήν Κυβέρνησιν, αλλ' η τοιαύτη ευθύνη ούτε ήτο, ούτε είναι, χρήσιμος εις τους κατοίκους της Αποικίας, καίτοι αυτοί είναι οι οποίοι υπέφερον από τα σφάλματα και τας ελλείψεις της Κυβερνήσεως καθ' όλα τα πενήκοντα εννέα τούτα έτη.

Η διατήρησις της τοιαύτης ευθύνης υπήρξεν η αιτία διαρκούς προστριβής ενίοτε κατέληγεν εις λυπηρά γεγονότα. Μετά σεβασμού υποβάλλομεν ότι κατόπιν δοκιμής πενήκοντα εννέα ετών, η οποία απεδείχθη ανεπιτυχής είναι καιρός να εξετασθή η υιοθέτησις συστήματος κυβερνήσεως εις την οποίαν ο λαός να συμμετέχη δι' αιρετών αντιπροσώπων υπευθύνων απέναντι των εκλογών. Ελπίζομεν ακόμη ότι η Α. Εξοχότης θα δυνηθή να εύρη λογους επί των οποίων να βασίση καταλλήλως εισηγήσεις προς μεταβολήν της Κυβερνητικής πολιτικής και του σημερινού

συντάγματος προς το πραγματικόν συμφέρον και της Κύπρου και της Βρετανικής αυτοκρατορίας διά την οποίαν ο Κυπριακός λαός ενδιαφέρεται ότι ολιγώτερον από τους Άγγλους.

12. Καθ' ημάς η πραγματικότητα είναι ότι το σημερινόν σύστημα διακυβερνήσεως μακράν από του να τείνη να εξασφάλιση τους καλοπροαιρέτους σκοπούς της Α. Εξοχότητος, αποτελεί αιτίαν, δικαιολογημένης λανθανούσης μεν τώρα, αλλά σταθερώς αυξανομένης δυσαρεσκείας και ότι είναι συνετόν να προβλεφθώσι τα αποτελέσματα και διά παντός μέσου να αποφευχθώσι διά καταλλήλου και εγκαίρου θεραπείας

Διατελούμεν

Δ. Ν. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Ι. Κ. ΚΛΗΡΙΔΗΣ

Γ. Σ. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ